

Tálas Péter – Csiki Tamás

Irak – mérleg a kivonulás után

2011. december 18-án – hét évvel és kilenc hónappal az Egyesült Államok Szaddám Huszein elleni támadásának megindítása után – lényegében az összes amerikai katona elhagyta Irak területét. Ezzel formálisan is befejeződött az iraki háború, amelynek mérlegére az Egyesült Államok szempontjából alighanem a drámai jelző illik leginkább. Az irakiak mérlege sem jobb, itt is az elszenvedett veszteségek esnek latba súlyosabban. Jelen írás a háború különböző költségeit veszi számba.

A 2008 novemberében megkötött amerikai–iraki SOFA-egyezménynek¹ megfelelően 2011 végén lényegében az összes amerikai katona elhagyta Irak területét.² Bár az iraki kurdok és szunniták a síita politikai dominancia egyfajta ellensúlyozására szívesen látták volna továbbra is Irakban az amerikai haderő egy részét, az amerikaiak jelenlétének meghosszabbítására a Teherán erős befolyása alatt álló, Muklada as-Szadr vezette síiták politikai ellenállása miatt nem került sor. Bagdadnak és Washingtonnak praktikusán azért nem sikerült megállapodnia egy új SOFA-egyezményről, mert feloldhatatlan nézeteltérés alakult ki az Irakban állomásoztatni tervezett amerikai katonák feletti bíraskodás kérdésében.³

Az amerikai mérleg

A 2003. március 20-i invázió óta az amerikaiaknak 4 487 katonájuk esett el Irakban (a nemzetközi koalíció tagjai további 318 katonát vesztek), s 32 226 amerikai katona sebesült meg.⁴ Az eredetileg legfeljebb hat hónaposra tervezett háború⁵ csaknem kilenc éve alatt több mint egy millió amerikai katona fordult meg Irakban (a háború csúcspontján, 2007-ben 505 amerikai bázison egyidejűleg 171 000 volt a létszámuk),⁶ s harminc százaléuk a visszatérése után poszttraumatikus stressz-szindrómában (PTSD) szenved.⁷

- 1 Agreement between the Republic of Iraq and the United States of America regarding the Withdrawal of the American Forces from Iraq and Regulating their Activities During their Temporary Presence in Iraq. *media.mcclatchydc.com*, 2008. 11. 17.
- 2 A részben kiképzési feladatokat végző, részben az iraki amerikai diplomáciai testület biztonságát szavatoló 4 ezer amerikai katonának a jövőben két amerikai katonai bázist tartanak fenn Irakban. *Iraq. The New York Times*, 2011. 12. 27.
- 3 Burton, Brian M.: Stop trying to renegotiate the SOFA. *Foreign Policy*, 2011. 04. 29.; Iraq Withdrawal: U.S. Abandoning Plans To Keep Troops In Country. *Huffington Post*, 2011. 10. 15.
- 4 Iraq Coalition Casualties: Military Fatalities; Iraq Coalition Casualties: U.S. Wounded Totals; Iraq. *The New York Times* 2011. 12. 27.
- 5 Confronting Iraq. *US Today*, 2003. 04. 01.
- 6 O'Hanlon, Michael E. – Livingston, Ian: Iraq index. Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post-Saddam Iraq. *Brookings*, 2011. 11. 30.
- 7 Atkinson, Michael P. – Guetz, Adam – Wein, Lawrence M.: A Dynamic Model for Post-Traumatic Stress Disorder Among U.S. Troops in Operation Iraqi Freedom. 2009. 01. 28.

A háborús műveletekre – a George W. Bush vezette adminisztráció által tervezett 50–60 milliárd helyett⁸ – több mint 800 milliárd dollárt költött az Egyesült Államok.⁹ A műveleti kiadások azonban csupán egy részét jelentik annak a háborús számlának, amelyet még hosszú évekig kell majd fizetniük az amerikai adófizetőknek. Ide tartoznak ugyanis a gyógykezelésekre és veteránok eltartására fordított összegek, valamint a háborús adósság törlesztése, Amerika ugyanis hitelből háborúzott Irakban. A Nobel-díjas Joseph Stiglitz számításai szerint az iraki háború összköltsége optimista becslés szerint 2000 milliárd dollárt, pesszimista számítások szerint pedig 4000 milliárd dollárt tesz majd ki.¹⁰ Egy ilyen összegre alighanem még Amerikában is felkapják a fejüket, hiszen 2010-ben a szövetségi kormány adóbevétele 2300 milliárd dollár volt.

Az Egyesült Államok nemzetközi presztízsén esett csorbát aligha lehet számszerűsíteni, ha mégis, az minden bizonnyal igen tetemes összeget tenne ki. Mint kiderült, Szaddám Huszeinnek nem voltak tömegpusztító fegyverei, amivel a háború indítását George W. Bush kormányzata indokolta (még az ENSZ Biztonsági Tanács előtt is), s a diktátor az al-Káidát sem támogatta – sem a szeptember 11-i merénylet kapcsán, sem más módon. 2004 áprilisában a CBS 60 Minutes című műsorából kiderült, hogy a Bagdad melletti Abu Ghraib börtönben az amerikai katonák és rendőrök megkínózták és embertelen módon megalázták foglyaikat, sőt ezt le is fotózták.¹¹ Abu Ghraibnak az Egyesült Államok nemzetközi presztízsére tett hatását alighanem Giovanni Lajolo vatikáni külügyminiszter fogalmazta meg a legtalálóbban: „Az iraki foglyok megkínzása sokkal súlyosabb csapás az Egyesült Államokra, mint a szeptember 11-i terrortámadás volt, mivel nem a terroristák, hanem maguk az amerikaiak követték el.”¹²

Mit kapott cserébe mindezért az áldozatért az Egyesült Államok? Szinte semmit.

A Bush-adminisztráció ugyanis az iraki háborúval lényegében négy stratégiai célt kívánt elérni:

- közvetlen katonai és politikai ellenőrzése alá kívánta vonni Irakot és energiaforrásait;
- rendet kívánt teremteni a konfliktusokkal, háborús válságokkal terhelt térségben (elhárítva az Izraelt fenyegető külső veszélyeket is);
- példát statuálva figyelmeztetni akarta a renitens államokat, hogy hagyjanak fel tömegpusztító fegyvereik fejlesztésével és a terroristák támogatásával;
- s végül azt remélte, hogy az iraki demokrácia majd elterjed az egész Közel-Keleten.

A négy cél közül azonban egyik sem valósult meg.

A Bush-kormányzat legélesebb kritikusan gyakran – és számos szempontból jogosan¹³ – hangoztatták, hogy a háború egyik fő célja az iraki energiaforrások (az olaj és a gáz) feletti amerikai–brit ellenőrzés megszerzése volt, de az amerikaiak távozását követően az iraki kőolaj- és földgázkitermelés döntő része fölött nem az Egyesült Államok gyakorolja az ellenőrzést. Tény ugyanakkor, hogy az eredeti cél helyett egy másodlagos, rövidebb

8 Secretary Rumsfeld Media Stakeout. *defense.gov*, 2003. 01. 19.

9 Baldor, Lolita C.: Panetta Formally Shuts Down U.S. War in Iraq. *The Washington Times*, 2011. 12. 15.

10 Stiglitz, Joseph E. – Bilmes, Linda J.: The true cost of the Iraq war: \$3 trillion and beyond. *The Washington Post*, 2010. 09. 05.

11 Army probes POW Abuse. *cbsnews.com*, 2006. 06. 14.

12 Vatican calls prison abuse a bigger blow to U.S. than Sept. 11. *US Today*, 2004. 12. 05.

13 Bignell, Paul: Secret memos expose link between oil firms and invasion of Iraq. *Independent*, 2011. 01. 19.; Leading article: How the wheels of this misadventure were oiled. *Independent*, 2011. 04. 20.

távú haszonszerzést (technológiájuknak köszönhetően) képesek megvalósítani az amerikai vállalatok.

A Husszein-rezsim bukását követően három aukció során, döntően 2009 után értékesítették az iraki kőolaj- és földgázmezők kitermelési jogait.¹⁴ E folyamatban – a nemzetközi vélekedéssel ellentétben – a háború és megszállás terheit viselő Egyesült Államok nem kapott kiemelt szerepet, nem jutott aránytalanul nagy részesedéshez. Emellett az iraki állam az árverésre bocsátott koncessziós jogok tekintetében 25% önrészt szinte mindig magának tart fenn.

Az iraki kőolaj- és földgázmezők kitermelési jogaiból részesülők

Olajmező	Vállalat	Részesedése a kitermelésből	Székhelye	Vállalat típusa
Majnoon	Shell	45%	Egyesült Királyság	Nyilvános részvénytársaság
	Petronas	30%	Malajzia	Állami vállalat
Halfaya	CNPC	37,5%	Kína	Állami vállalat
	Petronas	18,75%	Malajzia	Állami vállalat
	Total	18,75%	Franciaország	Nyilvános részvénytársaság
Rumaila	BP	38%	Egyesült Királyság	Nyilvános részvénytársaság
	CNPC	37%	Kína	Állami vállalat
Zubair	ENI	32,81%	Olaszország	Nyilvános részvénytársaság
	Occidental	23,44%	USA	Nyilvános részvénytársaság
	KOGAS	18,75%	Dél-Korea	Állami vállalat
West Qurna 1	Exxon Mobil	60%	USA	Nyilvános részvénytársaság
	Shell	15%	Egyesült Királyság	Nyilvános részvénytársaság
West Qurna 2	Lukoil	56,25%	Oroszország	Nyilvános részvénytársaság
	Statoil	18,75%	Norvégia	Állami vállalat
Badra	Gazprom	30%	Oroszország	Állami vállalat
	Petronas	15%	Malajzia	Állami vállalat
	KOGAS	23%	Dél-Korea	Állami vállalat
	TPAO	8%	Törökország	Állami vállalat
Garraf	Petronas	45%	Malajzia	Állami vállalat
	Japex	30%	Japán	Állami vállalat
Najma	Sonangol	100%	Angola	Állami vállalat
Maysan	CNOOC	63,75%	Kína	Állami vállalat
	TPAO	11,25%	Törökország	Állami vállalat

Forrás: Reuters: *Factbox: Iraq's Oil Deals, Signed and Still to Come;*
Petroleum World: *The View from Baghdad.*

14 Az elején még 20 évre kötött szerződések jelentősen különböztek a 2009 óta kötöttektől: kezdetben a termelésre alkalmas, elhanyagolt mezők termelésbe állítására és fejlesztésére szerződtek annak érdekében, hogy növeljék az iraki kitermelés volumenét. A vállalatok a kitermelt mennyiségből fix áron kaptak részesedést. A 2011 folyamán kialakított új szerződési feltételek – az iraki fél szándéka szerint – nem a kitermelt szénhidrogénből biztosítanak részesedést a termelőknek, hanem átalánydíjat szabnának számukra, és jellemzően rövidebb időszakra, 7–10 évre szólnának.

A kitermelő cég székhelye szerinti részesedés a kitermelési jogokból

Iraki	Ázsiai	Brit	Amerikai	Orosz	Más európai
25%	20%	19%	16%	11%	9%

Forrás: Reuters: *Factbox: Iraq's Oil Deals, Signed and Still to Come*; Petroleum World: *The View from Baghdad*.

A kitermelési jogok megszerzésén túlmenően azonban szem előtt kell tartani azt is, hogy az olajmezők termelésbe állításáig számos befektetésre – próbafúrásokra, kutatásra, kútúrásra, infrastruktúrafejlesztésre stb. – van szükség. A 2010–2011-es tapasztalatok azt mutatják, hogy a kitermelési jogokat elnyerő nemzetközi és iraki vállalatok alvállalkozói sok esetben a globális képességekkel és jelenléttel bíró amerikai óriáscégek. Jó eséllyel a négy nagy amerikai „alvállalkozó”, a Baker Hughes Inc, a Schlumberger AG, a Weatherford International Ltd. (WTF) vagy a Halliburton Co. pályázik e munkákra, rövid és középtávon – még a mezők termelésbe állását megelőzően – több tízmilliárd dolláros nagyságrendű megrendelésekhez jutva. Egy becslés szerint a következő évtizedben az Irakban befektetendő mintegy 150 milliárd dollárnak akár a felét is ilyen alvállalkozóknak fogják kifizetni.¹⁵

2011 folyamán az iraki hatóságok 50 olajkitermelő vállalat technikai, pénzügyi, jogi hátterét megvizsgálva 41 jelentkező részvételét fogadták el a versenytárgyalások 2012-ben esedékes negyedik fordulójára.¹⁶ Ennek időpontja 2011 novembere óta csúszik: jelen állás szerint 2012. március 7–8-án rendezik meg az aukciót, majd április 11–12-én kerül sor 12 koncessziós jog – 7 kőolaj- és 5 földgáz-kitermelési jog – odaítélésére. A szóban forgó szénhidrogénmezők mintegy 88 000 km² területet fednek le Irak eddig kevésbé feltárt nyugati részén. Becslések szerint a koncessziós jogok tulajdonosai összesen 29 milliárd m³ földgáz és 10 milliárd hordó kőolaj kitermelését remélhetik.

Az iraki kőolaj-kitermelés a Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) előrejelzése szerint 2010–2016 között 1,87 millió hordó/nap kapacitással bővíülhet, elérve a napi 4,36 millió hordó szintet. Ezzel a következő években Irak biztosíthatja az OPEC-országok kitermelés-növekedésének mintegy 80%-át.

Az iraki kőolaj-kitermelés, 2000–2010 (ezer hordó/nap)

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
2614	2523	2116	1344	2030	1833	1999	2143	2428	2442	2460

Forrás: BP Statistical Review of World Energy, 2011. június.

15 Legutóbb 2011 decemberében érkezett arról hír, hogy az olasz Eni SpA 640 millió dollár értékű, a dél-iraki Zubair olajmezőn 60 olajkútra szóló feltárási megbízást kötött az amerikai Baker Hughes Inc.-nel. A Zubair olajmező húsz évre szóló kitermelési jogait 2009-ben az Eni vezetésével egy befektetői csoport vette meg, amelynek az Occidental Petroleum Corp. (OXY) és a Korea Gas Corp. (Kogas) is tagja. Korábban a Baker Hughes a West Qurna 2 olajmezőn az orosz OAO Lukoil Holdingstől kapott 23 kút fúrására megbízást. Lásd Kramer, Andrew E.: *In Rebuilding Iraq's Oil Industry, U.S. Subcontractors Hold Sway*. *The New York Times*, 2011. 06. 16.

16 ATPECO, Bashneft, BP, Chevron Corporation, CNOOC, CNPC, Edison, Egyptian General Petroleum Corporation, Eni Iraq, ExxonMobil, Gazprom, Hess Corporation, INA-Industrija Nafta d.d, Inpex Corporation, ITOCHU Corporation, Japex, JOGMEC, JX Nippon Oil and Gas Exploration Corporation, Kogas, Kuwait Energy, Lukoil, Mitsubishi Corporation, Mitsui Oil E. Ltd, Mubadala Oil, Occidental, OJSC Oil Company Rosneft, OJSC TNK-BP Holding, ONGC Videsh Ltd, Pakistan petroleum, Petro Vietnam E and P, PetroChina, Petronas, Premier Oil, PT Pertamina, PTTEP international Holding Co-Ltd, Shell, Sonangol, Statoil, Sumitomo corporation, Total, and TPAO.

Az akkori amerikai vezetés az iraki inváziót megkísérelte beilleszteni a „terrorizmus elleni háborúba”, de törekvései e tekintetben is kontraproduktívnak bizonyultak. Irakban ugyanis épp a Bush-adminisztráció fegyveres fellépése járult hozzá a terrorfenyegetettség fokozódásához és a polgárháborúhoz. 2004 és 2011 közepe között – erre vonatkozóan vannak viszonylag pontos adataink – Irakban követték el a világ összes terrortámadásának 32%-át, innen került ki a terrortámadások halottainak 44, sebesültjeinek 49 és az összes áldozat (halott, sebesült, túszt) 39%-a.¹⁷ Ráadásul – miként azt a terrorizmus-adatbázisok is bizonyítják – a terroristák csak az amerikai megszállást követően, pontosabban a Szadám-rendszer megbuktatását követő káoszban jelentek meg és váltak aktívvá az országban, s több mint 51 ezer embert öltek meg és 115 ezret sebesítettek meg a megszállás éveit alatt.¹⁸ Tény, hogy többéves nehéz küzdelem után 2007-re az amerikaiak felszámolták az iraki al-Káidát, de azt, amelynek kialakulását maguk segítették elő azzal, hogy képtelenek voltak stabil kormányt állítani a bukott rendszer helyébe.

Ami a megregulázandó országokat illeti, Iránban 2005-ben a szélsőséges nézeteket valló Ahmedinezsád nyerte az elnökválasztást, az ország pedig ismét megindult a regionális nagyhatalommá válás útján. Felgyorsította atomprogramját, közvetlen befolyásra tett szert Irakban és Afganisztánban, támogatta a libanoni Hezbollahot. Szíria, miközben hangosan bírálta az iraki háborút, csendben átengedte határain az oda igyekvő szélsőséges fegyvereseket. 2006-ban pedig a terrorszervezetként jegyzett Hamász a nyugati demokratikus játékszabályoknak megfelelően nyerte meg a gázai választásokat.

A neokonzervatív amerikai vezetés azt remélte, hogy az iraki demokrácia majd elterjed a Közel-Keleten, de a „demokráciaépítésnél” kettős mércét használt. Nem ismerte el a Hamászt, támogatta a közel-keleti autoriter rezsimeket, Guantánamóról és a már említett Abu Graibról nem is beszélve. Mindez még a Washingtonnal szoros szövetségben levő államokban is drasztikusan megnövelte az arab társadalmak Amerika-ellenességét. Ezekben az országokban ugyanis úgy vélték, hogy a demokrácia terjesztése az amerikaiak számára valójában csak ürügy a térség feletti ellenőrzés megszerzésére.¹⁹ Nem véletlen, hogy a nyolc évvel későbbi arab tavasznak nem sok köze van Irakhoz. Sőt némely esetben – például Egyiptomban, Jemenben – a lázadások épp az Amerikával szövetséges hatalmi elitet buktatták meg.

Az amerikai mérleg tükrében az írásunk elején említett SOFA-egyezmény kudarcá alighanem csupán „jó alkalom” volt Barack Obama számára, hogy végre lezárjon egy olyan kilenc éve tartó kínos konfliktust, amely pénzügyileg vállalhatatlan az Egyesült Államoknak,²⁰ politikailag pedig az újráválasztásáért küzdő Obamának. Döntésének helyességében minden bizonnyal megerősítette, hogy 2011 novemberében az amerikaiak 75%-a támogatta az Irakból való kivonulást.²¹

17 Worldwide Incident Tracking System (WITS).

18 Uo.

19 Lásd erről részletesebben N. Rózsa Erzsébet: 9/11 és az arab világ. *Nemzet és Biztonság*, 2011. 7. sz. 14–21. o.

20 Csak emlékeztetünk arra, hogy a tervek szerint az elkövetkezendő évtizedben mintegy 500 milliárd dollárral csökken a Pentagon költségvetése.

21 *Iraq Troop Withdrawal: 75 Percent Of Americans Agree With Obama Decision, Poll Finds. Huffington Post*, 2011. 11. 03.; *Iraq Troop Withdrawal: Majority Of Democrats, Republicans Agree With Obama Decision, Poll Finds. Huffington Post*, 2011. 11. 12.

Az iraki mérleg

Az irakiak mérlegének megvonása korántsem egyszerű. Az ország veszteségeit az adatok hiánya, illetve megbízhatatlansága mellett azért sem tudjuk pontosan felmérni, mert nem látjuk, hogy az eddig történetek mellett milyen veszteséget okoz az a tény, hogy a nemzetközi közösség egy napjainkban még felettebb törekeny államot hagyott hátra Irakban.

A háború iraki civil halálos áldozatainak számát illetően igen különbözőek a becslések. Míg az *Iraq Body Count* honlap 104 573–114 239 főben,²² a washingtoni Brookings Intézet 2011. november 30-i *Iraq index*ében pedig 115 876 főben adja meg a civil áldozatok számát,²³ addig az *Iraq Family Health Survey* ezt 151 ezerre becsülte.²⁴ Ezekről eltérően a *Lancet* angol nyelvű orvosi szaklap szerzői – 2004 októberében és 2006 októberében közzétett tanulmányaikban²⁵ – a háború közvetlen, illetve közvetett halálos áldozatainak számát 654 965 főre becsülték, a londoni *Opinion Research Business* pedig – egy 2007-es vizsgálata alapján – 1 033 239 főre.²⁶ Végül megemlítjük, hogy a *Just Foreign Policy* (Igazságos Külpolitika) nevű nem kormányzati szervezet 2009-ben a korábban említett számítások egyfajta statisztikai kivetítése/folytatása alapján 1 455 590 főre becsülte a háború iraki halálos áldozatainak számát.²⁷

A háború csaknem kilenc éve alatt mintegy 2 millió ember emigrált külföldre (Szíriába 1,2 millió, Jordániába 450 ezer, Egyiptomba, Libanonba, Iránba és Törökországba 155 ezer, a Perzsa (Arab)-öböl menti államokba pedig 150 ezer), s mintegy 2,7 millióra tehető az iraki belső menekültek (*Internally Displaced Person – IDP*) száma.²⁸ 2009 januárjától közülük csupán 400 ezer tért vissza önként volt lakhelyére (314 ezer a belső, 87 ezer pedig a külföldre menekültek közül).²⁹

Az iraki biztonsági helyzet kapcsán számos elemzés 2009 óta javulásról – a merényletek és ezek halálos áldozatainak csökkenéséről – számol be.³⁰ Míg 2009-ben az *Iraq Body Count* szerint havonta átlagosan 392 halálos áldozata volt az országban elkövetett merényleteknek, 2010-re ez a szám 337-re csökkent, bár 2011-ben ismét 343-ra nőtt. Az iraki kormány szerint ugyanezek a számok a következőképp alakultak: 2009 – 291, 2010 – 309, 2011 – 217, az ENSZ számításai szerint pedig 2009 – 358, 2010 – 404, 2011 – 338 halott/hónap. A három forrás együttes adataiból 2009-ben havonta átlagosan 347 halálos áldozatot, 2010-ben 350-et, 2011-ben pedig 299-et számolhatunk. Ez egy napra vetítve 11,4 halálos áldozat 2009-ben, 11,5 fő 2010-ben, és 9,4 fő 2011-ben.³¹ A biztonsági helyzet javulását hirdetőik arra is felhívják a figyelmet, hogy 2009 óta még a halálos áldozatok szá-

22 *Iraq Body Count: Database*.

23 O'Hanlon, Michael E. – Livingston, Ian: i. m. 13. o.

24 *New study estimates 151 000 violent Iraqi deaths since 2003 invasion*. WHO, 2008. 01. 09.

25 Roberts, Les – Lafta, Riyadh – Garfield, Richard – Khudhairi, Jamal – Burnham, Gilbert: Mortality before and after the 2003 invasion of Iraq: cluster sample survey. *The Lancet*, vol. 364, issue 9448, 2004. 11. 20. 1857–1864. o.; Burnham, Gilbert – Lafta, Riyadh – Doocy, Shannon – Roberts, Les: Mortality after the 2003 invasion of Iraq: a cross-sectional cluster sample survey. *The Lancet*, vol. 368, issue 9545, 2006. 10. 21. 1421–1428. o.

26 *New analysis 'confirms' 1 million + Iraq casualties*. ORB, *Global Research*, 2008. 01. 31.

27 *Iraq Deaths*. *Just Foreign Policy*, 2009.

28 O'Hanlon, Michael E. – Livingston, Ian: i. m. 15. o.

29 Uo.

30 Lásd erről részletesebben *Security Slightly Improved in Iraq in 2011*. *Musings On Iraq*, 2012. 01. 04.

31 Uo.

mánál is jelentősebben csökkent az elkövetett merényletek száma Irakban. Míg ugyanis 2009-ben 8909 merényletre került sor (havonta átlagosan 742,4), 2010-ben pedig 9213-ra (767,7), addig 2011-ben csupán 5470 (455,8) merényletet regisztráltak.³² Persze kérdés, hogy vajon mennyire mondhatunk biztonságosnak egy olyan országot, ahol az improvizált robbanószerkezetekkel, kézifegyverekkel, autóbombákkal és gránátokkal elkövetett közel öt és félezer merényletben naponta 9–10 ember hal meg? Megítélésünk szerint semennyire. Még akkor sem, ha tény, hogy az említett merényletek 82%-át az ország 18 tartományából hatban követték el (Bagdad, Ninive, Salahaddin, Dijala, Anbar és Tamim) – túlnyomó többségükben a vegyes lakosságú (szunniták és kurdok, illetve szunniták és síiták lakta) és vitatott területeken (Bagdad, Ninive, Salahaddin, Dijala).³³

Politikai szempontból a háború révén elért legnagyobb eredmény, hogy az irakiak – az elemzők által is szabadnak értékelt eddigi választásokon (2005. január és december, 2010. március) – azokra szavazhattak, akire akartak. A problémák a választásokat követően kezdődnek. Az iraki politikai elit továbbra is korrump (az ország a 175. helyen áll a Transparency International 183 országra kiterjedő rangsorában), Nuri al-Maliki miniszterelnök igyekszik leszámolni politikai ellenfeleivel,³⁴ emberei az iraki börtönökben továbbra is kínozzák a foglyokat,³⁵ a kurdok, a síiták és a szunniták az alkotmányos előírások ellenére mindmáig nem voltak képesek megosztozni az iraki olaj- és gázexport bevételein – s mindez sokak szerint éppen elég feszültségforrás a fegyveres politikai harcok kiújulásához.

Vannak természetesen az ország fejlődésére utaló jelek is. A háború előtt csupán 833 ezer irakinak volt telefonja, ma már 20,8 millió a telefon-előfizetők száma (19,5 millió mobil, 1,3 millió vezetékcsatlakozásos).³⁶ 2003 előtt csupán 4500-an jutottak internethez, napjainkban 1,6 millióan,³⁷ ugyanakkor a háztartások áramellátása csupán 39%-kal növekedett a Szaddám-rendszer bukása óta.³⁸ Ez utóbbi azért igen komoly probléma, mert egy 2011-es felmérés szerint a biztonság után a megkérdezett irakiak 51%-a az alapellátások (villany, víz) elégtelenségét nevezte a legnagyobb problémának (az alapellátás hiányosságait 31% tette az első, 21% a második helyre, míg a biztonságot 40% az elsőre, 15% a másodikra 2011 áprilisában).³⁹

32 Uo.

33 Uo.

34 A síita miniszterelnök 2011. december 17-én terrorizmussal vádolta meg szunnita alelnökét, Tarik al-Hasimit, majd 19-én elfogatóparancsot adott ki ellene. *Iraq political crisis erupts as last U.S. troops leave. Washington Post*, 2011. 12. 17.; *Arrest warrant issued for Iraqi vice president. CNN*, 2011. 12. 19.

December 17-én az Ijad Allavi korábbi kormányfő által vezetett Irakija, az iraki parlament legnagyobb pártja – tiltakozásul Maliki miniszterelnök központosító törekvései ellen – felfüggesztette részvételét a parlament ülésein. *Iraqiya List suspends membership in Iraqi parliament. Alsumaria tv*, 2011. 12. 17.; *Iraq's parliament is facing the crisis and move its 8 days. The Iraqi Dinar*, 2012. 01. 09.

35 Parker, Ned: *Elite units under an office of Maliki's linked to secret jail where detainees face torture, Iraq officials say. Los Angeles Times*, 2011. 07. 14.

36 O'Hanlon, Michael E. – Livingston, Ian: i. m. 25. o.

37 Uo. 26. o.

38 *Electricity in Iraq Factsheet. UNDP, iaccidatabase.com*, 2010. 08.

39 *IRI Releases Survey of Iraqi Public Opinion. The International Republican Institute*, 2011. 06. 16.

A kivonulás lehetséges következményei

Szinte bizonyos, hogy Irak az amerikai katonák kivonulását követően is Washington figyelmének középpontjában marad. Aligha valószínű ugyanis, hogy az Egyesült Államok az iraki háború kilenc évének terhei és áldozatai után megengedhetné, hogy Irakban szabadon tevékenykedjenek a terrorista csoportok. Ezt az jelenti, hogy Washington törekedni fog a jó kapcsolatok fenntartására Irakkal, sőt elképzelhető, hogy az amerikai elnökválasztást követően megpróbálja újraindítani a tárgyalásokat Bagdaddal az iraki amerikai katonai jelenlétről. Alighanem széles nemzetközi támogatásra számíthat Amerikának az a törekvése, hogy egy esetleges gyenge iraki állam miatt az ország ne váljék a terrorizmus bázisává. Az iraki kivonulást követően stratégiai, politikai és katonai szempontból is növekszik az Egyesült Államok manőverezési képessége, és – elsősorban közép- és hosszú távon – javulhat megítélése a Közel-Keleten (a belső folyamatoktól függően akár Irakban is), illetve az arab/muzulmán világban.

Az amerikai csapatok kivonulásával keletkezett „iraki politikai-stratégiai űrt” minden bizonnyal a környező hatalmak, közülük is leginkább Irán (a síitákon keresztül), Szaúd-Arábia (a szunnitákon keresztül) és Törökország (a kurdok révén) igyekszik majd betölteni. Amennyiben Szíriában megbukik az Aszad-rendszer, a politikai és stratégiai szempontból itt érdekelt nagyhatalmak (elsősorban Irán és Törökország) természetes törekvése lehet, hogy egy erőteljesebb iraki befolyással kompenzálják a szíriai veszteségeket, s ez komoly és kemény hatalmi vetélkedéshez vezethet Irakban.

Végül az iraki kivonulás paradox módon megkönnyíti az iráni nukleáris létesítményekkel szembeni esetleges fellépést is, ezt ugyanis a 2008-as amerikai–iraki SOFA-egyezmény előírásai komoly mértékben korlátozták. Arról nem is beszélve, hogy Izraelnek egy esetleges átrepüléskor az amerikai kivonulást követően Irak részéről nem kell számolnia jelentős légvédelmi ellenállással.